

Розділ перший
Бруно робить відкриття

Одного полудня, коли Бруно повернувся додому зі школи, він із подивом побачив, що Марія, служниця їхньої родини, яка завжди тримала голову нахиленою й ніколи не відривала погляду від килима, тепер стояла в його спальні, витягуючи всі речі з гардероба й складаючи їх у великі дерев'яні ящики, навіть ті речі, які він глибоко ховав, бо вони належали тільки йому й ніхто не мав до них найменшого діла.

— Що ти робиш? — запитав він якомога ввічливішим тоном, бо хоч і не зрадив, прийшовши додому й побачивши, як хтось нишпорить у його речах, але мати завжди казала йому, що він повинен ставитися до Марії з пошаною й не наслідувати тих інтонацій, якими розмовляв із нею його батько: «Геть руки від моїх речей!».

Марія кивнула головою, показавши на сходи в нього за спиною, де щойно з'явилася мати Бруно. Це була висока жінка з довгим рудим волоссям, яке вона збирала на потилиці в сітку. Тепер вона нервово заламувала руки, ніби не хотіла чогось казати або в щось не хотіла вірити.

— Мамо, — запитав Бруно, підходячи до неї, — що відбувається? Чого Марія нишпорить у моїх речах?

— Вона їх пакує, — пояснила мати.

— Пакує? — запитав він, швидко пригадуючи події кількох попередніх днів і міркуючи, чи надто він бешкетував,

чи голосно вимовляв ті слова, яких йому не дозволяли вживати, і за це його кудись тепер відсилали. Проте йому не спало на думку нічого такого. Насправді протягом останніх кількох днів він поводився напрочуд пристойно й не створював хаосу, який можна було би згадати.

— Що я натворив? — запитав він у матері. — Куди ви мене відсилаєте?

На той час мати ввійшла до своєї спальні, але там уже був дворецький Ларс, який пакував її речі. Вона зітхнула й змахнула руками в розпачливому роздратуванні, перш ніж повернулася на сходи. Бруно її переслідував, він нізачо не хотів залишити своє запитання без відповіді.

— Мамо, — наполягав він. — Що діється? Ми кудись їдемо?

— Ходімо зі мною вниз, — сказала мати, йдучи до великої їдальні, де тиждень тому обідав Фурор. — Ми поговоримо там.

Бруно побіг сходами вниз і навіть випередив матір. Він уже чекав у їдальні, коли мати ввійшла туди. Він дивився на неї якесь мить, нічого не кажучи, і завважив, що сьогодні вранці вона неправильно наклала макіяж, бо краєчки її очей були червонішими, ніж звичайно, як і його власні очі після того, як він спричиняв хаос, потрапляв у біду і зрештою починав плакати.

— Тобі нема чого переживати, Бруно, — сказала мати, сідаючи на стілець, де сиділа вродлива білява жінка, коли до них приходив Фурор.

Мати махнула рукою, покликавши Бруно ближче, коли батько звелів зачинити двері.

— Фактично, для тебе це буде велика пригода.

— Яка пригода? — запитав малий. — Мене кудись відсилають?

Мати зітхнула й обвела поглядом кімнату, ніби вже не сподівалася побачити її знову. Це був дуже добрий будинок, який мав загалом п'ять поверхів, якщо врахувати підвальний поверх, де кухарка готувала їжу й де Марія та Ларс сиділи за столом, сперечалися й обзивали одне одного словами, яких Бруно не дозволяли вживати. І там була також маленька кімната нагорі з похиленими вікнами, з яких Бруно міг бачити весь Берлін, якщо ставав навшпиньки й міцно тримався за раму.

— Нам доведеться поки що замкнути дім, — сказала мати. — Але іноді ми навідуватимемо його.

— А що буде з кухаркою? — запитав Бруно. — А з Ларсом? А з Марією? Вони тут не житимуть?

— Вони поїдуть із нами, — пояснила мати. — Але поки що досить запитань. Може, ти пішов би нагору й допоміг Марії спакувати твої речі?

Бруно підвівся зі стільця, але нікуди не пішов. Він мав поставити матері ще кілька запитань, перш ніж вважати справу цілком проясненою.

— І як далеко звідси нова татова робота? — запитав він. — На милю відстані чи, може, й далі?

— Оце так запитання, — сказала мати зі сміхом, хоч це був дивний сміх, бо в ньому не пролунала радість, і вона відвернулася від Бруно, ніби не хотіла, щоб він побачив її обличчя.

— Так, Бруно, — сказала вона. — Це місце буде далі, аніж на милю відстані. Насправді набагато далі.

Бруно широко розплющив очі, а його рот набув форми літери «о». Він відчув, що його руки витяглися по боках, як було завжди, коли щось дуже дивувало його.

— Ти ж не хочеш сказати, що ми покинемо Берлін? — запитав він, хапаючи ротом повітря.

— Боюся, що так, — сказала мати, сумно кивнувши. — Робота твого батька дуже далеко звідси...

— А школа? — сказав Бруно, уриваючи її, чого йому не дозволяли робити, але він відчував, що тепер йому це простять. — А Карл, Даніель і Мартін? Як вони знатимуть, де шукати мене, коли нам треба буде зустрітися?

— Тобі доведеться попрощатися зі своїми друзями на деякий час, — сказала мати. — Хоч я певна, ти з ними ще побачишся. І, будь ласка, не перебивай свою матір, коли вона тобі щось каже.

Хоч новина справді була дивною і прикрою, Бруно не мав потреби порушувати правила чемності, яких його навчили.

— Попрощатися з ними? — запитав він, здивовано подивившись на матір. — Попрощатися з ними? — повторив він, випльовуючи слова, ніби його рот був наповнений печивом, яке він розжував на маленькі шматочки, але ще не проковтнув. — Попрощатися з Карлом, Даніелем і Мартіном? — провадив він, і його голос небезпечно наблизився до крику, а кричати в кімнатах не дозволялося. — Але ж вони — троє моїх найближчих друзів!

— Ет, ти заведеш нових друзів, — сказала мати, недбало махнувши рукою, ніби завести трьох найближчих друзів для хлопця — найпростіша справа.

— Але в нас були плани, — запротестував він.

— Плани? — запитала мати, піднявши брову. — Які плани?

— Цього я не можу сказати, — відповів Бруно, бо не міг детально розповісти про їхні плани, що означали створення великого хаосу, а надто в ті кілька тижнів, коли школа відпускала своїх учнів на літні вакації і вони могли не лише обмірковувати свої плани, а й здійснювати їх.

— Але ж мамо!

— Годі, Бруно, — сказала вона, махнувши рукою й підводячись на ноги, аби показати йому, що вона була цілком серйозною, коли сказала годі. — Адже не минуло й тижня, як ти поскаржився, що віднедавна тут відбулося чимало подій.

— Справді, мені не сподобалося, що тепер уночі ми повинні гасити все світло, — зізнався він.

— Усі повинні це робити, — сказала мати. — Так безпечніше. І, хто знає, можливо, переїхавши звідти, ми будемо в більшій безпеці. А тепер я хочу, щоб ти піднявся нагору й допоміг Марії спакувати твої речі. Ми не маємо стільки часу на підготовку до переїзду, як мені хотілося б мати, завдяки деяким людям.

Він кивнув головою й сумно пішов геть, знаючи, що «деякими людьми» дорослі називали батька, але Бруно заборонялося називати його так.

Він повільно поплентався нагору сходами, тримаючись за перила однією рукою й думаючи про те, чи в новому домі на новому місці, де працюватиме його батько, будуть перила, якими так само зручно ковзати, як цими. Бо перила в цьому домі тяглися від самого горішнього поверху — починаючись за дверима маленької кімнати, з якої, якщо він стояв навшпиньках і міцно тримався за раму вікна, він міг бачити весь Берлін, — до нижнього поверху, впираючись у двоє великих дубових дверей. Нічого не любив Бруно так сильно, як сідати на перила вгорі й ковзати через увесь дім із гучним свистом.

Униз від верхнього поверху до наступного, де були апартаменти матері й батька та велика ванна кімната, куди йому ніколи не дозволяли заходити.

Униз до наступного поверху, де була його кімната й кімната Гретель, а ще маленька ванна, у якій він мав би митися значно частіше, аніж насправді мився.

Униз до нижнього поверху, де перила закінчувалися й ти мусив приземлитися на дві ноги, бо інакше твоя поїздка не зараховувалася й тобі довелося б її повторити.

Перила в цьому домі він любив найбільше – як і те, що дідусь і бабуся жили зовсім близько – і коли згадував про них, то міркував, чи вони теж поїдуть на місце нової роботи тата, і припускав, що поїдуть, бо їх не можна було залишати тут. Нікому не потрібна Гретель, бо вона Безнадійний Випадок – буде набагато простіше, якщо залишити її наглядати за будинком, – але дідусь і бабуся? Це зовсім інша справа.

Бруно повільно піднявся сходами до своєї кімнати, але, перш ніж увійти, озирнувся, подивився вниз і побачив, що мати увійшла до батькового кабінету, який був навпроти їдальні – і куди йому заборонялося заходити о будь-якій годині дня чи ночі, – і почув, як вона голосно говорила до батька, аж поки той підвищив голос і заговорив гучніше, аніж могла мати, й поклав край їхній суперечці. Потім двері батькового кабінету зачинилися, і Бруно нічого більше почути не міг, тож він подумав, що ліпше увійти до своєї кімнати й замінити Марію на пакуванні, бо інакше вона витягне з шафи всі його речі, зокрема й ті, які він тримав у самому кутку, речі, що належали тільки йому, й нікому не було до них діла.

Розділ другий
Новий будинок

Коли Бруно вперше побачив їхній новий будинок, очі в нього широко розплющилися, рот набув форми літери «о», а руки знову опустилися по боках. Усе в новій оселі здавалося цілковитою протилежністю їхньому колишньому будинку, і хлопець не міг повірити, що вони справді тут житимуть.

Будинок у Берліні стояв на тихій вулиці, поруч із ним — інші великі будинки схожої форми, завжди було приємно дивитися на них, бо вони наче й скидалися на його дім, але не зовсім, і в них жили інші хлопці, з якими він розважався (якщо вони були друзями) або уникав їх (якщо вони були джерелом неприємностей). Проте новий будинок стояв окремо — посеред порожнього, занедбаного місця, й інших будинків ніде не було видно, а це означало, що інші родини поблизу не жили і не жили інші хлопці — ані друзі, ані схильні до ворожнечі.

Будинок у Берліні був величезним, і хоч Бруно жив у ньому протягом дев'ятох років, він досі міг знайти там закапелки та щілини, яких він ще не дослідив. У тому будинку були навіть цілі кімнати — такі, як батьків кабінет, наприклад, що залишалися поза межами його досяжності. Проте новий дім мав лише три поверхи: верхній поверх, де розміщалися всі три спальні й лише одна ванна кімната, нижній поверх із кухнею, їдальнею й новим кабінетом